

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Er det rimeligt, at borgerne inddrages i miljøpolitiken?

Arler, Finn

Published in:
Global Økologi

Publication date:
2004

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Arler, F. (2004). Er det rimeligt, at borgerne inddrages i miljøpolitiken? *Global Økologi*, (3-4), 14-15.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Er det rimeligt, at borgerne

Borgerinddragelse har i efterhånden en del år været et centralt tema i forbindelse med planlægning og politiske beslutninger.

■ Af Finn Arler

Når der eksempelvis skal prioriteres mellem forskellige former for arealanvendelse, vil det være relevant at inddrage borgerne på forskellig måde i processen. I vurderingen af større projekters miljøeffekter er det ligefrem påbudt at gøre det.

Borgerinddragelse bliver i den grad opfattet som et plusord, at stort set alle i det mindste verbalt bakker op om det. Man vil ikke blive populær af at kræve borgerne holdt ude. Ikke alle mener imidlertid altid det samme, når de bakker op. Det er heller ikke ganske åbenlyst, hvad det er, der gør det påkrævet eller i det mindste rimeligt, at borgerne inddrages. Derfor er det heller ikke ganske oplagt, hvordan inddragelsen helt præcis bør foretages. Lad os se på nogle af mulighederne.

Præferencer og betalingsvilje

Lad os begynde hos økonomerne, der vil sige, at det afgørende under alle omstændigheder er at registrere folks betalingsvillighed. Det er først, når portemonnæen skal op af lommen, at man afholder sig fra uforpligtende sværmerier og bliver seriøs i sine udmeldinger.

Det offentlige gør derfor bedst i slet og ret at betragte borgerne som konsumenter, der hver for sig vil have størst personligt udbytte af de penge, de giver ud. Hvad de mere præcist vil have, kan da også i almindelighed aflæses direkte af efterspørgslen på markedet. Det er derfor også kun i særlige tilfælde, hvor der er tale om goder, der ikke på fornuftig vis kan optræde på markedet, at de fleste økonomer vil acceptere, at det kan være nødvendigt at supplere med særlige undersøgelser af borgernes betalingsvilje.

Det koster f.eks. at holde vandet rent, og før man kaster sig ud i at gøre noget, må man undersøge, om folk nu også reelt er villige til at betale prisen.

Hvad folk har af private præferencer for rent vand eller for upåvirkede naturområder, og hvor stærke de er i forhold til andre ønsker, er ifølge økonomerne helt grundlæggende deres egen private sag og ikke et offentligt anliggende.

Idealet er således privat selvbestemmelse og autonomi: forbrugerne må betragtes som suveræne i deres individuelle valg. Markedet er ikke skabt for at lave om på folk, men alene for at hjælpe med til, at de kan få deres præferencer tilfredsstillet. Det samme må være udgangspunktet for undersøgelser af betalingsvillighed på områder, hvor markedet ikke af sig selv kan nå ud.

Ligemæssig indflydelse

En del sociologer vil overfor økonomerne indvende, at betalingsviljen i høj grad afhænger af betalingsevnen, og at en borgerind-

“Uanset at man måske personligt får myrekryb af biller, så kan man stadig give eller i det mindste anerkende grunde til at bevare en biologisk forskellighed”

dragelse, der giver sig ud for at være demokratisk, følgelig ikke kan baseres på betalingsvilje. Alles præferencer må i stedet tælle ligemæssigt uanset indehavernes økonomiske formåen.

Desuden kan idealet ikke være privat selvbestemmelse, når der er tale om fælles anliggender, men snarere ligemæssig medbestemmelse. Det er antallet af hoveder og ikke antallet af hoveder, der skal være afgørende.

Kun kvantitativt omfattende præference-undersøgelser kan ifølge disse sociologer sikre en tilstrækkelig ligemæssig indflydelse. Andre former for borgerinddragelse – f.eks. kvalitative interviews af udvalgte personer,

oprettelse af fokusgrupper, inddragelse af selvbestaltede borgergrupper, gennemførelse af fremtidsværksteder osv. – kan ikke garantere en tilstrækkelig grad af repræsentativitet, og vil blot give nogle højtråbende eller vel-formulerede mindretal uforholdsmæssig stor indflydelse.

En overvejelse værd

Men er det i realiteten folks mere eller mindre tilfældige private præferencer, vi ønsker at få fremdraget gennem borgerinddragelsen? Og er en politisk beslutning legitim, blot fordi den svarer meget godt til et flertals private, men måske ikke specielt gennemtænkte ønsker?

Man kunne til en start stille sig selv spørgsmålet, om det ikke somme tider er sådan, at vi tror at ønske noget, som vi efter et øjebliks omtanke ånder lettet op over, at vi aldrig fik. Fordi vi ikke havde tænkt os ordentligt om, fordi vi for en stund havde glemt hvem, vi egentlig er, eller måske fordi vi ikke i første omgang kunne overskue konsekvens-

særligt gennemtænkte valg, som vi i skyndingen melder ud?

Ville det ikke være bedre, hvis det var det, som vi efter moden overvejelse ender med at foretrække, som blev registreret? Eller måske ligefrem det, vi håber at blive i stand til at ønske? Ville vi ikke allerhelst melde ud med det, som vi ville have valgt, hvis vi havde været fuldt informerede, afbalancerede, velovervejede om alle relevante forhold, og så måske endda en lille smule klogere end, vi egentlig er?

Hvis det er tilfældet, så vil det da være værd så vidt muligt at indrette borgerinddragelsen derefter – og det betyder frem for alt at give plads og mulighed for læring og debat. Selv- og medbestemmelse kan først kvalificeres til egentlig autonomi, når vi agerer på måder, vi vil være i stand til at forsvare over for os selv med argumenter, som vi mener, at alle burde kunne anerkende. Det er sjældent tilfældet for uovervejede præferencer.

Politikkens formål

Man kan imidlertid gå et skridt videre og spørge, om politikken eneste formål i virkeligheden er at tilfredsstille flest mulige private ønsker, uanset om de er velovervejede eller ej. Er det virkelig rigtigt, at der i sidste instans slet ikke findes noget egentligt samfund, som Margaret Thatcher engang bemærkede, men blot en samling individer? Eller handler borgerinddragelsen ikke nok så meget om netop at identificere de elementer, som vi i og som fællesskab finder det vigtigt at fremme og bevare, uanset om vi som privatpersoner har særlige lyster i den retning?

Overhovedet kan man stille spørgsmålet, om alle goder behøver være individcentrerede i den forstand, at de absolut skal give en eller anden en personlig tilfredsstillelse, og om det valg altid må betragtes som bedst, som giver flest mennesker størst personlig tilfredsstillelse. Kan det slet ikke tænkes, at man fin-

inddrages i miljøpolitikken?

der det væsentligt, at vi netop som samfund eksempelvis bevarer levesteder for blåhvaler og orkideer – ja måske tilmed for små gråbrune biller, slimede snegle og uanselige laver, selvom det kun er ganske få mennesker, der overhovedet kender til dem, og endnu færre som ligefrem har lyst til at bruge tid og kræfter på at komme ud at se dem?

Hvis det er tilfældet, så må også borgerinddragelsen siges at have andre formål end at blot at få optegnet folks private ønskelister, velovervejede eller ej. Det afgørende vil nemlig i så fald ikke længere være, hvad den ene og den anden kan lide hver for sig, men hvilke værdier der skal vægtes af fællesskabet. Gennem en sådan vægtning kan man ikke undgå at bevæge sig ind på spørgsmål, der angår den fælles identitet. Spørgsmålet er da ikke længe, så meget, hvad vi gerne vil have,

men nok så meget hvem vi egentlig er og bestræber os på at blive.

På dette territorium, har argumenter, der helt grundlæggende er ikke-private, en helt central placering. I fælles anliggender må man kunne argumentere for sin sag. Argumenter er anderledes personuafhængige end præferencer. Uanset at man måske personligt får myrekryb af biller, så kan man stadig give eller i det mindste anerkende grunde til at bevare en biologisk forskellighed.

Prioritering

Men er vi så ikke blot tilbage i det sværmeri, som økonomerne advarer os imod. Er de personuafhængige argumenter ikke alt for uforpligtende sammenlignet med de personlige præferencer, ikke mindst når vi tale om betalingsvilje, og afgøres tingene ikke i sidste instans af, hvor mange penge der lægges på bordet? Et

rimeligt svar på en sådan indvending vil være at pointere, at det afgørende ikke nødvendigvis er den private og individuelle betalingsvilje, men nok så meget den fælles.

Uanset hvilket fælles anliggende, vi taler om, så må man naturligvis spørge sig selv som borger, og netop som borger, hvor stor vægt man mener, vi bør lægge på netop dette anliggende set i forhold til alle de mange andre formål, vi som samfund gerne vil opfylde – herunder også friheden til at træffe private valg. En sådan afvejning er et oplagt tema, uanset gennem hvilken form for forum, borgerne inddrages.

Økonomiske afvejninger forudsætter, at goder kan værdisættes et af gangen på grundlag af enkeltindviders private præferencer, for så siden at blive sat sammen til et samlet resultat.

Derfor skal borgerne også kun spørges om deres private betalingsvillighed i forhold til fælles goder.

En anden model ville imidlertid være at spørge folk som borgere, hvor meget et område som eksempelvis naturbeskyttelse bør vægtes – hvor mange penge, der bør bruges på det – i lyset af hvor mange penge, der anvendes på andre områder som eksempelvis bistand, sundhed eller forskning. På den måde ville man tage folk alvorligt som netop borgere og ikke blot forbrugere – og som borger må man jo forventes at kunne begrunde sine afgørelser.

Finn Arler er filosof og lektor ved Aalborg Universitet (arler@plan.aau.dk).

